

grundene til, at riget havde så stor succes. I religion lærer I om, at islam tolererer kristne og jøder som "bogens folk", og det gjorde Osmannerriget også. Man var velkommen til at blive boende og beholde sin religion, hvis ens land blev erobret af osmannerne, men man skulle betale en højere skat og sværge troskab til sultanen. Det var også tilfældet, da osmannernes hær under ledelse af sultan Mehmed d. 2 indtog Konstantinopel i 1453. Den kristne kirke måtte fortsætte mod løfter om loyalitet og ved at afstå domkirken Hagia Sofia, som blev lavet om til en moské. En af grundene til, at osmannerne kunne indtage byen, var, at de fik bygget kanoner af en kristen ingeniør, som ganske enkelt valgte at tjene dem, der betalte mest. Et andet eksempel på omstillingsparathed var i 1536, hvor Osmannerriget og Frankrig samarbejdede mod den fælles fjende Østrig ud fra det gamle princip om, at "min fjendes fjende er min ven".

Opgaver

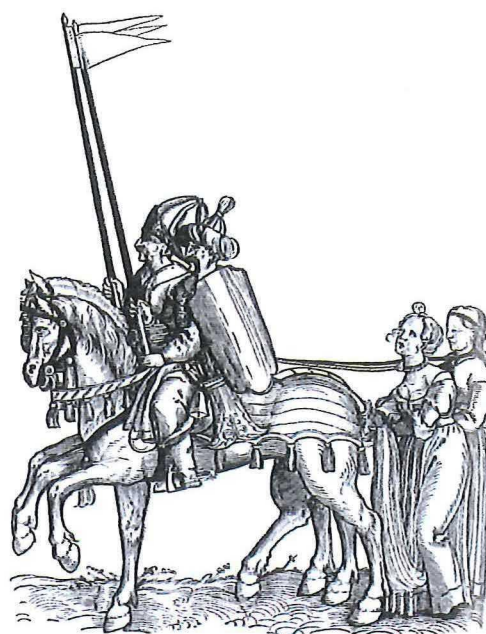
Find artiklen "Suleyman den prægtige – Osmannerriget på toppen" på dagbladet Informations hjemmeside.

- Fremstiller den Osmannerriget positivt, negativt eller neutralt?
- Er der noget af det ovenstående, som ikke bliver nævnt?
- Brug eksempler fra teksten.
- Hvornår blev artiklen skrevet?
- Hvad kan være grunden til, at Information valgte at fortælle om det muslimske Osmannerrige på den måde netop på det tidspunkt?
- Hvilken politisk ideologi læner Information sig op ad?
- Og hvordan passer det med budskabet?

Et meget upopulært element ved osmannernes herredømme var dog *devshirme*-systemet, der varede fra 1380'erne til 1638, og som oversat fra tyrkisk betyder indsamling eller høst. Det, man høstede, var kristne drenge, oftest under ti år, fra de erobrede områder. Disse drenge var en form for ekstra skat. De blev tvangskonverteret til islam og blev strengt opdraget og uddannet i institutioner, som hørte direkte under sultanen. De mest intelligente blev udvalgt til embedsmænd og kunne i helt specielle tilfælde opnå den næsthøjeste stilling i Osmannerriget, kun overgået af sultanen. De fleste blev dog medlemmer af *janitschar*-korpset, sultanens personlige elitestyrke. Da de således, fra de var helt små, var blevet opdraget til disciplin og krigsførelse, var janitscharerne den mest frygtede del af osmannernes hær. Selv om fattige, kristne børn fra fjerne landsbyer kunne opbygge en stor karriere i Osmannerriget, så var den såkaldte "drengehøst" eller "blodskat" forhadet blandt de kristne, der anså det for at være ren undertrykkelse. Det havde stadig ikke helt forsvundet i det tidligere Jugoslavien, hvor systemet var mest udbredt.

Korstog og araberstorm

I dagene og månederne efter terrorangrebet på USA 11. september 2001 holdt den amerikanske præsident, George W. Bush, flere taler, hvor han omtalte krigen mod terror som "crusade" – altså korstog. Det var der ikke som sådan noget mærkeligt i, for det ord havde flere amerikanske ledere brugt mange år før Bush om kamp mod alt fra militære fjender til alkohol. Alligevel var det meget uheldigt gjort, for udtrykket "korstog" skabte vrede i store dele

T.v: Hans Eworth: Tyrkisk rytter, 1549. T.h: Niklas Stör: Træsnit af tyrkiske ryttere fra 1530.

af den muslimske verden, også blandt dem, som tog afstand fra terrorhandlinger. Men hvorfor reagerede de sådan på et enkelt ord?

Hvis man i historie skal definere *korstogene*, er det en række helt specielle kristne krige i perioden fra 1095 til cirka 1600. Et korstog skulle erklæres af den katolske kirke, og hvis man deltog i det, blev man lovet tilgivelse for sine synder og dermed en mere direkte vej til himlen. Kirken understregede, at det selvfølgelig kun gjaldt, hvis man kæmpede med de rigtige intentioner og ikke for at blive rig eller lignende, men for en del korsfarere udelukkede det at kæmpe for troen ikke, at man også fik en gevinst ud af det. Korstog kunne føres mod alle den katolske kirkes fjender, og det betød, at blandt andet Danmark førte mange krige i Østersøen mod vendere (et folkeslag i det nuværende nordøstlige Tyskland og Polen), svenskere og andre frygtindgydende ikke-kristne. Ifølge en

Opgave

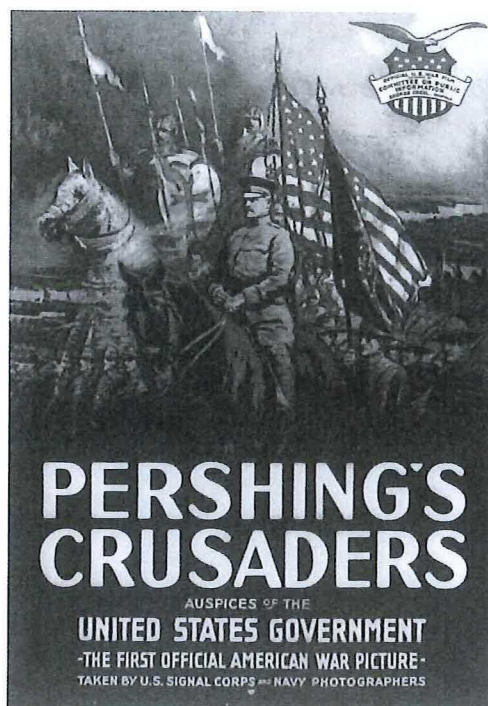
Sammenlign disse to billeder. Hvad siger de om det europæiske syn på osmannerne i 1500-tallet?

fortælling faldt Dannebrog endda ned fra himlen under et korstog mod de hedenske estere som tegn på, at danskerne skulle sejre. I dette afsnit fokuserer vi dog på de mest kendte korstog, nemlig dem, der udkæmpedes i Mellemøsten og især omkring Jerusalem.

Det første korstog blev erklæret af Pave Urban d. 2. i en tale i 1095 og havde som formål at (gen)erobre det såkaldte "Hellige Land" og især Jerusalem, kristendommens helligste by. I Jerusalem var (og er) den Hellige Grav centrum for religionen, da det efter sigende var der, Jesus blev begravet, inden han genopstod. Jerusalem havde på det tidspunkt i over 450

år været på skiftende muslimske herskeres hænder, men alligevel havde kristne på pilgrimsrejse langt det meste af tiden fået lov til at besøge byen og de hellige steder. Tiderne havde dog ændret sig: Europa var som helhed blevet meget mere religiøs, og pilgrimme blev i flere tilfælde overfaldet på vej til Jerusalem. I forfærdelige og ofte overdrevne detaljer udpenslede Paven de grusomheder, som muslimerne udførte mod de kristne. "Deus vult" – "Gud vil det" råbte publikum, og det udtryk er inden for de seneste år blevet populært i memes, som særligt deles blandt ekstremistiske nationalister. Pavens budskab bredte sig også hurtigt dengang, og titusinder af kristne fra hele Europa begav sig for egen regning mod Jerusalem. Den rejse skulle vise sig at blive lang og hård, selv uden kampene mod muslimer, og størstedelen af korstogets deltagere nåede aldrig frem. Mange tog hjem, men tusinder døde også undervejs. En af dem var en dansk prins ved navn Svend, som faldt i baghold og blev dræbt sammen med alle sine folk. Danmark var således også en aktiv del af det kristne Europa.

I dag lever vi i et sekulært samfund, hvor religion normalt ikke accepteres som argument for krig, og derfor kan det være svært at forstå, at den katolske kirke kunne samle så mange europæere til korstog dengang. Man skal tænke på, at Europa på det tidspunkt ikke bestod af lige så faste stater, som vi er vant til i dag, og der var slet ikke noget EU eller NATO. Den kristne religion var det eneste, de fleste af europæerne havde til fælles. 15. juli 1099 erobrede resterne af korstogshæren Jerusalem i et sandt blodbad. Mange af byens indbyggere blev nedslagtet uanset religion, og de fleste af de overlevende blev

Opgave

"Pershing's Crusaders" er en amerikansk film fra 1917 om de soldater, der blev sendt til Europa for at deltage i 1. Verdenskrig under ledelse af general John J. Pershing. Diskutér med din sidemand, hvorfor der er korsriddere i baggrunden. Prøv derefter at google billeder af "George Bush Crusader", og diskutér, om korstog der bliver brugt som noget positivt eller negativt.

gjort til slaver. Efter indtagelsen af byen tog de fleste korsfarere hjem igen, men nogle blev og oprettede små stater i det, der i dag er Israel, de palæstinensiske områder, Syrien og Jordan. Lige som Osmanerregiet flere hundrede år efter besluttede korsfarerne sig for at styre deres nye områder på en fleksibel måde. Så længe de lokale muslimer, jøder og ikke-katolske kristne betalte skat og var loyale mod de-

res fyrste, måtte de dyrke deres religion i fred, og for de fleste bønder ændrede tilværelsen sig ikke nævneværdigt. Ægteskab og andre forhold mellem kristne og ikke-kristne blev gjort forbudt, men der var alligevel mange tilfælde af kulturel udveksling i de fredelige perioder. De nyankomne europæere overtog den lokale klædedragt og madkultur, nogle lærte arabisk, og muslimske lejesoldater og læger blev brugt i de kristne hære. Rent videnskabeligt var den muslimske kultur på mange punkter den kristne overlegen, blandt andet fordi de muslimske lærde ikke blot havde adgang til deres egne bøger, men også viden opnået gennem værker fra det højt udviklede Indien og oldtidens Grækenland. Inden for lægekunsten lærte de to sider i visse tilfælde fra hinanden, og nogle kristne og muslimske ridde blev venner på tværs af grænser og kultur. Dette kunne godt være svært at forstå for de nye korsfarere, der i løbet af 1100-tallet kom til Det Hellige Land for at hjælpe med at beskytte dette.

En af grundene til det første korstogs succes var, at muslimerne i Mellemøsten var splittede og ofte i krig med hinanden. Derfor tog det tyve år, før det for alvor lykkedes muslimerne at gå til modangreb mod korsfarerne, og dette var i det hele taget et tema i de 200 år, korsfarerne regerede områder i Det Hellige Land: Når man stod sammen og fik forstærkninger, kunne man holde stand eller ligefrem drive fjenden tilbage, men når man var uenig med sin egen side eller endda havde interne krige, gik det frem for den anden religion. Derfor gik det helt galt for den kristne side i 1180'erne, hvor forskellige grupper kæmpede om magten og modarbejdede hinanden. Samtidig havde den le-

"Selv fra de yderste øer i oceanet kom de: Waliserne forlod deres krybskytteri, skotterne deres vante lus, nordmændene deres svælgen i fisk og danskerne deres uophørlige druk, alle for at drage til Jerusalem."

Den engelske krønikeskriver William af Malmesbury, 1120'erne.

Opgave

Hvad siger dette citat om synet på korstog i den kristne verden dengang?

gendariske hærfører Saladin fået magten over de muslimske områder og forenet dem. Derfor kunne Saladin besejre de kristne hære, og 2. oktober 1187 indtog han Jerusalem.

I modsætning til begivenhederne i 1099 blev det ikke til et blodbad: Indbyggerne fik mod betaling lov til at forlade byen, men mange af de fattige blev slaver. I de kommende måneder fortsatte Saladins sejr, indtil kun én by var på kristne hænder. På dette tidspunkt havde nyheden om Jerusalems fald nået Europa, og gigantiske hære drog af sted i håb om at generobre Jerusalem. Dette lykkedes ikke, men mange andre områder kom tilbage på kristne hænder. I løbet af 1200-tallet vandt muslimerne dog atter gradvist terræn, og i 1291 faldt havnebyen Acre, den sidste kristne borg i Det Hellige Land. I årene efter lagde kristne ledere stadig planer for at generobre Jerusalem, men som nævnt ovenfor overtog osmannerne magten i den muslimske verden og begyndte at invadere selve Europa, og derfor blev korstogenes nye mål at forsøge at standse deres fremmarch.

Kulturmøder i 1100-tallet

"Jeg åbnede engang et bad i al-Ma'arra for at tjene til livets ophold. Til dette bad kom en fransk [vestlig] ridder. Frankerne bryder sig ikke om at vikle noget dækkende rundt om livet, mens man er i bad. Så denne franker rakte ud og trak mit dække fra mit liv og kastede det bort. Han kiggede og så, at jeg for nyligt havde barberet mine kønshår. Så han råbte "Salim!" Da jeg trådte nærmere rakte han hånden over mine kønshår og sagde "Salim, godt! Ved min religions sandhed, gør det samme for mig." Da han sagde dette, lagde han sig på ryggen, og jeg fandt at på det sted var håret som et skæg. Så jeg barberede det af. Derefter førte han sin hånd over dette sted og, da han fandt det glat, sagde han "Salim, ved min religions sandhed,

gør det samme ved madame (al dama)." (al-dama betyder fru på deres sprog). Han sagde så til en af sine tjenere: "Fortæl madame, at hun skal komme her." Følgelig gik tjeneren og bragte hende og fik hende til at gå ind i badet. Hun lagde sig også på ryggen. Ridderen gentog "Gør hvad du har gjort ved mig." Så jeg barberede alt det hår, mens hendes mand sad og kiggede på mig. Til sidst takkede han mig og betalte mig for min gerning.

Tænk nu over denne store selvmodsigelse! De har hverken jalousi eller inderlig tro, men de besidder stort mod, om end mod ikke er mere end produktet af inderlig tro og ambition om at rejse sig over dårligt rygte."

Usama ibn Munqidh, cirka 1183.

Som du har læst ovenfor, var der både i kampen om Det Hellige Land og under Osmannerriget nok tale om flere muslimske end kristne sejre, og derfor var korstogene meget længe ikke noget, der fik særlig stor opmærksomhed eller blev set som en trussel i den muslimske verden. Det at slå mod og besejre de kristne var så almindeligt, at for eksempel Saladin ikke behøvede at blive fremhævet som noget særligt. Du har set, hvor stort Osmannerriget nåede at være, og for den muslimske civilisation var forholdet til de kristne kun et af mange, da de muslimske riger også grænsede op til store dele af Afrika og Asien. Omvendt var det i Europa, hvor korstog fyldte meget i historieskrivningen, især på grund af de situationer, hvor muslimerne virkede umulige at standse. Saladin blev nærmest beundret og anset for at være en ærefuld og dygtig modstander, og derfor blev den tyske kejser Wilhelm d. 2. noget overrasket, da han i 1898

Opgave

Usama lader her sin tjener Salim genfortælle en oplevelse med de kristne. Hvad fortæller denne kilde om kulturmødet? Hvordan passer synspunktet i denne kilde med de muslimske regler for kønsroller, du lærer om i religion?

besøgte Saladins grav i Damaskus og så, at den var helt forfalden. For ham var det uforståeligt, at mindet om den store hærfører kunne betyde mindre i den muslimske verden end for ham. På dette tidspunkt ændrede det muslimske syn på korstog sig imidlertid: Osmannerriget begyndte at falde fra hinanden og kunne ikke følge med udviklingen i de nye europæiske imperier, som blev de mægtigste i verden. Under og efter 1. Verdenskrig besatte de europæiske stormagter dele af osmannernes områder (herunder Jerusa-

Et (ekstremistisk) syn på korstog i den muslimske verden

"Den Arabiske Halvø har aldrig – siden Allah gjorde den flad, skabte dens ørken og omringede den med have – været stormet af nogen styrke som korstogshærene, som spreder sig på den som græshopper, æder dens rigdomme og udsletter dens plantager." (1998)

"Dette er en kamp mellem muslimer og de globale korsfarere (...) Gud, som gav os støtte og styrke, indtil Sovjetunionen blev besejret, er i stand til endnu en gang at give os støtte til at besejre Amerika i det samme område [Afgha-

nistan] og med de samme folk. (...) Vort mål for vor nation er at forenes imod det kristne korstog. (...) Dette er en tilbagevendende krig. Det oprindelige korstog bragte Richard [Løvehjerte] fra Storbritannien, Louis fra Frankrig og Barbarossa fra Tyskland. I dag stormede de korsfarende lande til, så snart Bush hævdede korset. De accepterede korsets styre." (2001)

Osama bin Laden (1957-2011). Osama bin Laden var leder af den islamistiske gruppe Al-Qaeda, som stod bag blandt andet terrorangrebet på USA 11. september 2001.

lem), og da staten Israel senere blev oprettet i 1948, dukkede mindet om vesterlandske korstogshære, der invaderede muslimsk territorium, op igen og er blevet brugt politisk, som du kan se i et ekstremt tilfælde i tekstboksen. På den måde er korstogene blevet et åbent og til tider ydmygende sår for store dele af den muslimske verden, og derfor reagerede mange på den amerikanske præsidents brug af ordet "crusade".

Araberstormen

Nogle historiebøger kan godt give det indtryk, at den kristne og muslimske verden først kom i kontakt med hinanden med korstogene, men det passer ikke. Efter Muhammeds død i 632 erobrede de muslimske arabere hurtigt enorme områder mod både vest og øst, blandt andet Palæstina og dermed Jerusalem, Nordafrikas kyst og store dele af det, der i dag er Tyrkiet, Iran og Indien. I 711 gik en muslimsk hær over Gibraltarstrædet og nåede at indtage hele den iberiske halvø, hvor Spanien og Portugal ligger i dag, inden

den led nederlag ved Poitiers i Frankrig i 732 og måtte trække sig tilbage over Pyrenæerne, mens de kristne fulgte efter. De følgende århundreder bød skiftevis på krig og relativt fredelig sameksistens, men i 1492 erobrede kristne hære den sidste muslimske by på Spaniens sydspids og forviste områdets jøder og muslimer. I de mellemliggende 760 år havde det muslimske rige al-Andalus eksisteret, hvor især jøder i tråd med læren om "bogens folk" blev tolereret mere end i resten af Europa. Selv om der til tider eksisterede religiøs forfølgelse, var al-Andalus som helhed et sted, hvor der i langt højere grad var tale om et kulturmøde end et kultursammenstød. Selv om religionerne var forskellige, var der ofte samarbejde med positive resultater i det, som nogle historikere kalder en guldalder for den iberiske halvø.

Grækerne og perserne

Hvis du ser på et verdenskort, kan det undre, at araberne nåede så langt i 6-700-tallet. En af grundene var, ligesom ved korstogene, at de var en særdeles mo-